[2020] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 886

ਗੁਜਰਾਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਭਾ ਅਤੇ ਏ.ਐਨ.ਆਰ.

v.

ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ

(2020 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 708)

ਅਕਤੂਬਰ 01, 2020

[ਡਾ. ਧਨੰਜਯ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਇੰਦੂ ਮਲਹੋਤਰਾ ਅਤੇ ਕੇ.ਐਮ. ਜੋਸਫ, ਜੇ.ਜੇ.)

ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ, 1948 – ਐਸ.ਐਸ.5, 51, 54, 55 ਅਤੇ 56 – ਸੰਵਿਧਾਨ
ਭਾਰਤ – ਆਰਟਸ 352, 355 ਅਤੇ 356 - ਇੱਕ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਜਿਸ ਦੀ ਰਾਜ-ਵਿਆਪੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਜਿਸ ਦੀ ਆਰਟੀਕਲ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਹੈ।
ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਰਾਜ ਦੇ 17.04.2020 ਅਤੇ 20.07.2020 ਦੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ - ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਤਹਿਤ 17.04.2020 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਰਜਿਸਟਰਡ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਨੂੰ 'ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਘੰਟਿਆਂ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਘੰਟਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ।
51, 54, 55 ਅਤੇ 56 ਅਧੀਨ ਬਾਲਗ ਕਾਮਿਆਂ ਲਈ ਆਰਾਮ ਆਦਿ ਲਈ ਅੰਤਰਾਲ - ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 20.07.2020 ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਛੋਟ ਨੂੰ 20.07.2020 ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 19.10.2020 ਤੱਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ - ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਦਯੋਗਿਕ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ
ਕੋਵਿਡ -19 ਦੇ ਪ੍ਰਕੋਪ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦੀ ਵਿੱਚ - ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਕੋਵਿਡ -19 ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਇੱਕ 'ਜਨਤਕ' ਹੈ
ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਐਮਰਜੈਂਸੀ - ਹੋਲਡ: ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ' ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ - ਵਿਆਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨ ਲਈ, ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ - ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ
ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਹੈ - ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਖਤਰਾ ਯੁੱਧ, ਬਾਹਰੀ ਹਮਲਾਵਰਤਾ ਜਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ ਕਾਰਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - 'ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ
ਜੋ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਨ - ਉਹ ਉਸ ਕਾਰਨ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹਨ ਜੋ ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਖਤਰਾ ਹੈ -
ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ - ਤੁਰੰਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕੋਵਿਡ -19 ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦੀ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜੀ ਵਜੋਂ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ
ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ - ਉਹ () ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਵਾਧਾ ਕਰਦੇ ਹਨ

ਕੰਮ ਦੇ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਸੀਮਾ 9 ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ 12 ਘੰਟਿਆਂ ਤੱਕ; () ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ
ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਕੰਮ ਦੀ ਸੀਮਾ 48 ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ 72 ਘੰਟਿਆਂ ਤੱਕ ਹੈ, ਜੋ ਹਫਤੇ ਦੇ 6 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ 12 ਘੰਟੇ ਦੇ ਕੰਮ-ਦਿਨ ਵਿੱਚ
ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਦੀ ਹੈ; () ਆਰਾਮ ਦੇ ਘੰਟਿਆਂ ਸਮੇਤ ਕੰਮ 'ਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਫੈਲਣ ਨੂੰ ਨਕਾਰਣਾ, ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਨਿਰਧਾਰਤ
ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
10.5 ਘੰਟੇ; (v) ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਹਰ 6 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਰਾਮ ਦੇ ਅੰਤਰਾਲ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਕਰੋ
5 ਘੰਟਿਆਂ ਤੱਕ; ਅਤੇ (v) ਓਵਰਟਾਈਮ ਬੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਤਨਖਾਹ ਦੀ ਆਮ ਦਰ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਓਵਰਟਾਈਮ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦਾ
ਕਰਨਾ
ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ
ਤਨਖਾਹ ਦੀ ਆਮ ਦਰ ਤੋਂ ਦੁੱਗਣੀ ਦਰ ਨਾਲ ਤਨਖਾਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ
ਧਾਰਾ 59 – ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ
ਹਨ ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ - ਧਾਰਾ 5 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਸਾਧਾਰਣ ਸ਼ਕਤੀਆਂ
ਦੇ ਨਾਲ, ਰਾਜ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ

ਸੀ ਤਰੀਕਾ ਜੋ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਭਰਮ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ - ਇਸ ਲਈ,
17.04.2020 ਅਤੇ 20.07.2020 ਦੀਆਂ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਯੋਗ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਓਵਰਟਾਈਮ ਤਨਖਾਹ
ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ
ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 59 ਜੋ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ
ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ।

ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ, 1948 - ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਕਿਰਤ ਕਾਨੂੰਨ - ਕਿਰਤ ਭਲਾਈ - 'ਓਵਰਟਾਈਮ' ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮੁੱਲ - ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਕਿਰਤ ਕਾਨੂੰਨ - ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ - ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ
ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ - ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਕੀਤੇ ਗਏ.

ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ

1. ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ "ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ" ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਵਿੱਚ
ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ
ਕਿ ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨ ਲਈ, ਇੱਕ ਕਬਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ
ਐਮਰਜੈਂਸੀ। ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਅਜਿਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਹੋਵੇ।
ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਖਤਰਾ ਯੁੱਧ, ਬਾਹਰੀ ਹਮਲੇ ਜਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜੀ ਕਾਰਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ
ਹੈ।
ਸ਼ਬਦ 'ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ' ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਤੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ
ਪ੍ਰਸੰਗ, ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਦੋ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ. ਉਹ ਇਸ ਕਾਰਨ ਦੀ
ਗੰਭੀਰਤਾ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹਨ ਜੋ ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਖਤਰਾ ਹੈ। ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ ਵੀ ਇਸੇ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਖਤਰਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ 'ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ' ਵਜੋਂ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ. ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। [ਪੈਰਾ 19] [906--]

2. ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਕੋਵਿਡ -19 ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦੀ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜੀ ਵਜੋਂ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਨਤਕ ਸਿਹਤ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਬੋਝ ਪਾਇਆ ਹੈ,

ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਗਿਰਾਵਟ ਆਈ ਹੈ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਫ਼ਤ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਐਕਟ, 2005 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਰਥਿਕ

ਕੋਵਿਡ -19 ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਬੇਮਿਸਾਲ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ, ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਤਾਲਮੇਲ ਨਾਲ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

ਸਰਕਾਰ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀ ਦੀ ਸੀਮਾ ਇੰਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਇਹ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ

ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ

ਅਜਿਹੀਆਂ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵੱਲ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਵੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਤਾਂ ਹੀ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ ੫ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 28]
[910--; 911--]

3. ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦੇਣ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ. ਇਹ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦੇ 'ਕਬਜ਼ਿਆਂ' 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਪਦਾਰਥਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਕ ਵਜੋਂ

ਕਾਮਿਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪਦਾਰਥਕ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਐਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਖਤ ਅਤੇ ਦਮਨਕਾਰੀ ਕੰਮਕਾਜੀ ਹਾਲਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਬਚਾਓ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਇਹ ਐਕਟ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ 10 ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਦਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਮਿਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੇ

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ.
ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਕਿਰਤ ਦੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਚਿੰਤਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 30] [912--]

ਇਹ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਸਾਰੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 51, 54 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਛੋਟ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਨ।
55 ਅਤੇ 56, ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 59 ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।
ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਅਧਿਆਇ V ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ 'ਬਾਲਗਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੇ ਘੰਟੇ' ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਧਿਆਇ, ਜੋ ਕਿ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਤਨਖਾਹ ਨਾਲ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਕੰਮ ਦੇ ਘੰਟੇ,
ਆਰਾਮ ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਦਿਨ, ਵਿਚਕਾਰ ਦੇ ਅੰਤਰਾਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ
ਕੰਮ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਓਵਰਟਾਈਮ ਲਈ ਚੁਕਵਾਂ ਮੁਆਵਜ਼ਾ।
ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਕੋਵਿਡ-19 ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 51, 54, 55 ਅਤੇ 56 ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 31] [912--]

ਇਹ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ () ਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸੀਮਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦੇ ਹਨ
9 ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ 12 ਘੰਟਿਆਂ ਤੱਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਘੰਟੇ; () ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਕੰਮ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨੂੰ 48 ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 72 ਘੰਟੇ ਕਰਨਾ,
ਜੋ ਹਫਤੇ ਦੇ 6 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ 12 ਘੰਟੇ ਦੇ ਕੰਮ ਦੇ ਦਿਨ ਬਣਦਾ ਹੈ; () ਆਰਾਮ ਦੇ ਘੰਟਿਆਂ ਸਮੇਤ ਕੰਮ 'ਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਫੈਲਣ ਨੂੰ
ਨਕਾਰਣਾ, ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
10.5 ਵਜੇ; (v) ਹਰ 6 ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ ਆਰਾਮ ਦੇ ਅੰਤਰਾਲ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਕਰੋ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 5
ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਉਲਟ; ਅਤੇ (v) ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਓਵਰਟਾਈਮ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਤਨਖਾਹ ਦੀ ਆਮ ਦਰ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰਨਾ
ਧਾਰਾ 59 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਨਖਾਹ ਦੀ ਆਮ ਦਰ ਤੋਂ ਦੁੱਗਣੀ ਦਰ ਨਾਲ ਓਵਰਟਾਈਮ ਤਨਖਾਹ। [ਪੈਰਾ 33] [914--
]

ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ,
ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦੇ ਓਵਰਹੈੱਡ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਿਤ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ। ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਵਾਜਬ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਜੀਵਨ-ਰੱਖਿਅਕ ਦਵਾਈਆਂ, ਨਿੱਜੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਕਰਣ ਾਂ ਜਾਂ ਸੈਨੀਟਾਈਜ਼ਰ ਵਰਗੇ ਮੈਡੀਕਲ ਉਪਕਰਣਾਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 65 (2) ਰਾਹੀਂ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ
ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤੀ ਕਿਰਤ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣਾ
ਤੁਰੰਤ ਲੋੜ ਦਾ ਸਮਾਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਾਰੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦੇਣ ਦਾ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਰਮਿਤ ਹੋਵੇ

ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਓਵਰਟਾਈਮ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਵਰਗ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀਆਂ ਜੰਜੀਰਾਂ ਵਿੱਚ ਧੱਕਣ ਲਈ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 36] [915--]

ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ 'ਮਜ਼ਦੂਰ' ਸ਼ਬਦ, ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਜੋ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਸਥਾਪਨਾ[ਸੋਧੋ] ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਵਿਡ -19 ਮਹਾਂਮਾਰੀ, ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸੰਕਟ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਕਈ ਕਾਮਿਆਂ (ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਮਿਆਂ ਸਮੇਤ) ਨੂੰ ਇਸ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਸੀ।
ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਮਾਮੂਲੀ ਸਰੋਤ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਇਹ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਔਖੇ ਕੰਮਕਾਜੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸ਼ਕਤੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਧਾਰਾ 5 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਸਾਧਾਰਣ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ, ਰਾਜ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ
ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ, 1948 ਦੀ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਾਅਦੇ ਨੂੰ ਕਾਗਜ਼-ਸ਼ੇਰ ਬਣਾ ਦੇਵੇ। ਇਹ ਵਿਡੰਬਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ
ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 43] [921--; 922--]

ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼
ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੌਕਡਾਊਨ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਵਿੱਤੀ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰੋ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਵਿੱਤੀ ਘਾਟੇ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੇ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਜੋ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੀ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਕੰਬਲ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ
ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਕੰਮਕਾਜੀ ਹਾਲਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਓਵਰਟਾਈਮ ਲਈ ਚੁਕਵੇਂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਜੋਂ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕਿਸਮ ਦੀ 'ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ' ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਜਿਸ ਨੇ 'ਗੰਭੀਰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ' ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ
ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੈਕਟਰੀ/ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨੂੰ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਤੋਂ ਛੋਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ 'ਅੰਦਰੂਨੀ' ਨਾ ਹੋਵੇ।
ਗੜਬੜ' ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ 'ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ' ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਕੇ ਐਸ ਪੁੱਟਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਕੇ. ਐਸ. ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (2017) 10 ਐਸਸੀਸੀ
1 : [2017]10 ਐਸਸੀਆਰ 569; ਐਸ ਆਰ ਬੋਮਈ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ [1994] 2 ਐਸਸੀਆਰ 644; ਰੋਮੇਸ਼
ਥਾਪਰ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਰਾਜ [1950] 1 ਐਸਸੀਆਰ 594; ਭੀਕੁਸਾ ਯਮਾਸਾ ਕਸ਼ੱਤਰੀ (ਪੀ) ਲਿਮਟਿਡ
ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਏਆਈਆਰ 1963 ਐਸਸੀ 1591: [1964] ਐਸਸੀਆਰ 860
- ਇਸ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।
ਐਕਸਟ੍ਰਾ-ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਫਾਂਸੀ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2016) 14 ਐਸਸੀਸੀ 578:
[2016] 4 ਐਸਸੀਆਰ 909;
ਰਾਮ ਮਨੋਹਰ ਲੋਹੀਆ ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਮਨੋਹਰ ਲੋਹੀਆ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਏਆਈਆਰ 1966 ਐਸਸੀ 740: [1966]
ਐਸਸੀਆਰ 709; ਐਸ ਐਮ ਦੱਤਾ ਬਨਾਮ ਐਸ. ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ
(2001) 7 ਐਸਸੀਸੀ 659 : [2001] 2 ਬੇਨਤੀ ਐਸਸੀਆਰ 140;
ਮਾਮਾਰਡੇ ਬਨਾਮ ਮਾਮਰਡੇ ਵੀ. ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਤਨਖਾਹ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਥਾਰਟੀ
(1972) 2 ਐਸਸੀਸੀ 108: [1973] 1 ਐਸਸੀਆਰ 161 - ਭਰੋਸੇ.

ਅਨੁਰਾਧਾ ਭਸੀਨ ਬਨਾਮ ਅਨੁਰਾਧਾ ਭਸੀਨ ਵੀ. ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (2020) 3 ਐਸਸੀਸੀ 637; ਫਾਈਜ਼ਰ
ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ, ਬੰਬਈ ਬਨਾਮ ਵਰਕਮੈਨ ਏਆਈਆਰ 1963 ਐਸਸੀ 1103 : [1963] ਬੇਨਤੀ ਐਸਸੀਆਰ
627; ਨੈਸ਼ਨਲ ਥਰਮਲ
ਪਾਵਰ ਕੋਆਪਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਕਰੀ ਪੋਥੁਰਾਜੂ (2003) 7 ਐਸਸੀਸੀ
384 : [2003] 2 ਬੇਨਤੀ ਐਸਸੀਆਰ 426; ਬਾਰਟ ਫ੍ਰਿਟਜ਼ ਵਰਨਰ
ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ, (2001) 4 ਐਸਸੀਸੀ 498: [2001] 1 ਐਸਸੀਆਰ 835; ਮਦਰਾਸ ਰਾਜ ਬਨਾਮ
ਵੀ ਜੀ ਰੋ ਏਆਈਆਰ 1952 ਐਸਸੀ 196: [1952] ਐਸਸੀਆਰ 597 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।
ਆਈ.ਟੀ.ਸੀ. ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਖੇਤਰੀ ਪ੍ਰੋਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ.
(1988) 1 ਪੀ ਐਂਡ ਐਚ 73; ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਮਸ਼ੀਨ ਟੂਲਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ
ਲੇਬਰ ਕੋਰਟ (1994) 1 ਐਲਐਲਐਨ 256 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ.

ਕੇਂਦਰ-ਰਾਜ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀਆ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਜਨਵਰੀ 1988); ਬੀ.ਆਰ. ਅੰਬੇਡਕਰ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ
ਬਹਿਸ, 19 ਨਵੰਬਰ, 1948 ਨੂੰ ਭਾਗ 7 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ
ਨੂੰ।

<u>ਕੇਸ ਲਾਅ ਰੈਫਰੈਂਸ</u>

[2017] 10 569	ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ	ਪੈਰਾ 9
[1994] 2 644	ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ	ਪੈਰਾ 14
[2016] 4 909	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 15
(2020) 3 ਐਸਸੀਸੀ 637	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	ਪੈਰਾ 18

[1950] 1 SCR 594	ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ	ਪੈਰਾ 20
[1966] ਐਸਸੀਆਰ 709	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 21
[1963] ਬੇਨਤੀ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 627	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	ਪੈਰਾ 26
[2001] 2 ਬੇਨਤੀ ਐਸਸੀਆਰ 140	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 29
[1964] ਐਸਸੀਆਰ 860	ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ	ਪੈਰਾ 37
[1973] 1 SCR 161	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 39
[2003] 2 ਬੇਨਤੀ ਐਸਸੀਆਰ 426	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	ਪੈਰਾ 43
[2001] 1 SCR 835	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ [illegible]	ਪੈਰਾ 43

ਸਿਵਲ ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰ.
2020 ਦਾ 708

(ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ)

ਤੁਸ਼ਾਰ ਮਹਿਤਾ, ਐਸਜੀ, ਸੰਜੇ ਸਿੰਘਵੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਪਰਨਾ ਭੱਟ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਰਿਸ਼ਮਾ ਮਾਰੀਆ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੀਪਨਵਿਤਾ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਿਸ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ?

ਧਨੰਜੈ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਜੇ.

ਇੰਡੈਕਸ

A	ਸੂਚਨਾਵਾਂ
B	ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ
C	ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ, 1962 ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ
D	'ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ' ਅਤੇ 'ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ' ਬਾਰੇ ਮਿਸਾਲ
E	ਸੈਕਸ਼ਨ 5 ਵਿੱਚ 'ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ' ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨਾ
F	ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ, 1962 ਦੀ ਸਕੀਮ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼
G	'ਓਵਰਟਾਈਮ' ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮੁੱਲ
H	ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ
ਮੈਂ	ਸੰਖੇਪ

ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ, 19481 ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਅਧੀਨ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ,
ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਨੇ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜੋ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਕਾਮਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਨਿਭਾਉਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ। ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਦਯੋਗਿਕ
ਕੋਵਿਡ -19 ਦੇ ਪ੍ਰਕੋਪ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦੀ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਇੱਕ ਰਾਜ ਨਾਲ ਇੱਕ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ-
ਵਿਆਪਕ ਮੰਦੀ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੰਦੀ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ
ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜ ਦੇ 17 ਅਪ੍ਰੈਲ 2020 ਅਤੇ 20 ਜੁਲਾਈ 2020 ਦੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ।
ਸੂਚਨਾਵਾਂ

ਕੋਵਿਡ -19 ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਨੂੰ ਫੈਲਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਸੀ ਦੁਆਰਾ 24 ਮਾਰਚ 2020 ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਆਪੀ ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ।
ਆਰਥਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਠੱਪ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਲੌਕਡਾਊਨ ਨੂੰ ਕਈ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 14 ਅਪ੍ਰੈਲ 2020 ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। 17 ਅਪ੍ਰੈਲ 2020 ਨੂੰ, ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਦੇ ਕਿਰਤ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ।
ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਰਜਿਸਟਰਡ ਸਾਰੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਨੂੰ "ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਛੋਟ
ਧਾਰਾ 51, 54, 55 ਅਤੇ 56 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਾਲਗ ਕਾਮਿਆਂ ਲਈ ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਘੰਟਿਆਂ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਘੰਟਿਆਂ, ਆਰਾਮ ਲਈ ਅੰਤਰਾਲਾਂ ਆਦਿ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ। ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ 20 ਅਪ੍ਰੈਲ 2020 ਤੋਂ 19 ਜੁਲਾਈ 2020 ਤੱਕ "ਉਦਯੋਗਿਕ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਲਈ ਕੁਝ ਢਿੱਲਾਂ" ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ
ਇਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"… ਹੁਣ, ਇਸ ਲਈ, ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ, 1948 (1948 ਦਾ ਐਲਐਕਸਆਈਆਈ) ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਗੁਜਰਾਤ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ, 1948 ਤਹਿਤ ਰਜਿਸਟਰਡ ਸਾਰੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।
ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਘੰਟਿਆਂ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਘੰਟਿਆਂ, ਅੰਤਰਾਲਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ
ਧਾਰਾ 51, ਧਾਰਾ 54, ਸੈਕਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਬਾਲਗ ਕਾਮਿਆਂ ਦੇ ਆਰਾਮ ਆਦਿ ਲਈ
20 ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੋਂ 19 ਜੁਲਾਈ 2020 ਤੱਕ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ 55 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 56,

ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਾਲਗ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਬਾਰਾਂ ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਤੇ ਸੱਤਰ ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ

ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਂ ਲੋੜ ੀਂਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ
ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਘੰਟੇ।

ਇੱਕ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿੱਚ ਬਾਲਗ ਕਾਮਿਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਮਿਆਦ ਹਰ ਦਿਨ ਇੰਨੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਮਿਆਦ ਛੇ ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ

---

1 "ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ"

ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਦੇ ਆਰਾਮ ਦੇ ਅੰਤਰਾਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛੇ ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਹਿਲਾ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ 7:00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸਵੇਰੇ 6:00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਤਨਖ਼ਾਹ ਮੌਜੂਦਾ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗੀ (ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ ਜੇ) ਅੱਠ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ 80 ਰੁਪਏ ਹੈ, ਫਿਰ ਅਨੁਪਾਤ
ਬਾਰਾਂ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ 120 ਰੁਪਏ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ 'ਤੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 20 ਜੁਲਾਈ 20202 ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਨਵੀਂ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ 'ਚ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਛੋਟ ਨੂੰ 20 ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ
2020 ਤੋਂ 19 ਅਕਤੂਬਰ 2020 ਤੱਕ।

ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ

ਪਹਿਲਾ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨਜ਼ ਐਕਟ, 1926 ਤਹਿਤ ਰਜਿਸਟਰਡ ਇੱਕ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਹੈ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਲਗਭਗ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ
ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ। ਦੂਜਾ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਰਜਿਸਟਰਡ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਦਾ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਹੈ ਅਤੇ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ
ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਅਤੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੱਖ ਕਾਮੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸੰਜੇ ਸਿੰਘਵੀ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਅਪਰਨਾ ਭੱਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ
ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ:
ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੈਕਟਰੀ ਜਾਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਸਿਰਫ ਉਦੋਂ ਛੋਟ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ 'ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ' ਮੌਜੂਦ ਹੋਵੇ;

ਸੈਕਸ਼ਨ 5 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ 'ਜਨਤਕ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਐਮਰਜੈਂਸੀ' ਇੱਕ "ਗੰਭੀਰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ" ਵਜੋਂ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਜੰਗ, ਬਾਹਰੀ ਦੁਆਰਾ ਖਤਰਾ ਹੈ
ਹਮਲਾਵਰਤਾ ਜਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ। ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਆਖਿਆਤਮਕ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, 'ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਇੱਕ ਅਰਥ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ 'ਯੁੱਧ' ਅਤੇ 'ਬਾਹਰੀ ਹਮਲਾ' ਤੋਂ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ
ਭਾਰਤ ਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਜਾਂ ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ;

ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 352 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ (1978 ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਸੋਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ) ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ

---

[2] ਲੇਬਰ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ 17 ਅਪ੍ਰੈਲ 2020 ਅਤੇ 20 ਜੁਲਾਈ 2020 ਨੂੰ ਦੋਵੇਂ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।
ਅਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਦਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਿਭਾਗ

'ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ' ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ, ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅੰਤਰ ਹੈ. ਆਰਟੀਕਲ ੩੫੨ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ
ਜਦੋਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 5 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿਰਫ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਹੋਂਦ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ;

ਜੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਖਤਰਾ ਬੀ ਆਬਜੈਕਟਿਵ ਤੱਥ ਵਜੋਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਣ ਲਈ, ਸੁਧਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ
ਧਮਕੀ;

ਫੈਕਟਰੀਆਂ 21 ਅਪ੍ਰੈਲ 2020 ਤੋਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਸਨ, ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਸੀ। ਆਰਥਿਕ ਅਰਾਜਕਤਾ ਦਾ ਕਥਿਤ ਉਚਿਤਤਾ ਇੱਕ ਸਮੋਕਸਕ੍ਰੀਨ ਹੈ
ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਔਖੇ ਕੰਮਕਾਜੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਓਵਰਟਾਈਮ ਤਨਖਾਹ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਕੰਮ ਕੱਢਣਾ;

ਧਾਰਾ 5 ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਫੈਕਟਰੀ ਜਾਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਕੰਬਲ ਛੋਟ
ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ;

ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65 (2), ਨਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 5, 'ਕੰਮ ਦੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਦਬਾਅ' ਕਾਰਨ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 51, 52, 54 ਅਤੇ 56 ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ;

ਭਾਵੇਂ ਧਾਰਾ 65 (2) ਕੰਮ ਦੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਦਬਾਅ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ
ਧਾਰਾ 65 (3) ਕਿਰਤ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਓਵਰਟਾਈਮ ਦੀ ਸੀਮਾ ਅਤੇ ਕੰਮ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅਪਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ;

ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਛੋਟ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀਆਂ
ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 59 ਜੋ ਭੁਗਤਾਨ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰਦੀ ਹੈ
ਓਵਰਟਾਈਮ ਲਈ ਤਨਖਾਹ ਦੁੱਗਣੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਓਵਰਟਾਈਮ ਤਨਖਾਹ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਉਲੰਘਣਾ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ
ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਨਖਾਹ ਐਕਟ, 1948 ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਇਹ ਧਾਰਾ 23, 21 ਅਤੇ 14 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ; ਅਤੇ
7 ਮਈ 2020 ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾਖਾਪਟਨਮ, ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਨੇਵੇਲੀ ਵਿਖੇ ਖਤਰਨਾਕ ਉਦਯੋਗਾਂ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਉਦਯੋਗਿਕ ਹਾਦਸੇ
ਵਾਪਰਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਲੌਕਡਾਊਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੰਕਾਲ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਸਨ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੋਵੇਗੀ
ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਬਾਹੀਆਂ ਲਈ।

5. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ, ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੀਪਨਵਿਤਾ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਉਲਟ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੀ ਤੁਸ਼ਾਰ ਮਹਿਤਾ ਨੇ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।
ਭਾਰਤ। ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:
ਰਾਜ ਨੇ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਤਹਿਤ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੈਕਟਰੀ ਜਾਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਵਿੱਚ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ;

() ਕੋਵਿਡ-19 ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਇੱਕ 'ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ' ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ "ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਸਥਾ" ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਕੋਪ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਦੀ ਹੋਂਦ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਉਪਾਅ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ;

ਕੋਵਿਡ -19 ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਨੇ "ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿੱਤੀ ਕਾਰਨ" ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ
ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਲੋੜਾਂ" ਲੌਕਡਾਊਨ ਕਾਰਨ ਆਰਥਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮੰਦੀ ਆਈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 5 ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ 'ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜੀ' ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ। ਰਾਜ ਨੇ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਅਤੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ
ਕਿਰਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ
ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਅਤੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨਾ;

ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ ५९ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ
ਮੌਜੂਦਾ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਓਵਰਟਾਈਮ ਕੰਮ;

ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੈਕਟਰੀ ਜਾਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਾਰੇ ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਰਗ ਜਾਂ
ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ
ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਇੱਕ ਬੇਲੋੜੀ ਕਸਰਤ ਹੁੰਦੀਆਂ;

ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65 (2) ਤਹਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
ਕੰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਬੇਮਿਸਾਲ ਦਬਾਅ;

ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਧਾਰਾ 5 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਪੱਧਰਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ। ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਕੋਈ ਟੀਚਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 65 (2) ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੰਮ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਾਧਾਰਣ ਦਬਾਅ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਮਕਸਦ
ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਕੋਵਿਡ -19 ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਅਤੇ
ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ ਕਿ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣੇ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ
ਕੰਮ ਕਰੋ;

ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਆਮ ਕੰਮ ਦੇ ਦਿਨ ਨਾਲੋਂ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਵਾਧੂ ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ।
ਫੈਕਟਰੀਆਂ
ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ ਵੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ
ਵਾਧੂ ਕੰਮ ਦੇ ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਅਨੁਸਾਰ. ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਅਤੇ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ; ਅਤੇ

ਇਹ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਧਾਰਾ 14, 21 ਅਤੇ 23 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ
ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ।
() ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ, 1962 ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ ੫ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਵਿਡ -19 ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ
ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਆਪੀ ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ 'ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ' ਵਜੋਂ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ
ਸੈਕਸ਼ਨ 5 ਵਿੱਚ। ਕਾਨੂੰਨ ਇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਕੋਸ਼ ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੈਕਟਰੀ ਜਾਂ ਕਲਾਸ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ
ਜਾਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ
ਧਾਰਾ 67 ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਐਕਟ। ਸੈਕਸ਼ਨ 5 ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

5. ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੌਰਾਨ ਛੋਟ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ- ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੈਕਟਰੀ ਜਾਂ ਕਲਾਸ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ।
ਸੈਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ
67 ਅਜਿਹੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਉਹ ਸੋਚ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਫਿੱਟ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਵਿਆਖਿਆ- ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ "ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਜੰਗ ਜਾਂ ਬਾਹਰੀ ਹਮਲਾ ਜਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ ਦੁਆਰਾ ਹੋਵੇ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਧਾਰਾ 5 ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ () ਛੋਟ ਕਦੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ; () ਛੋਟ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੌਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ; () ਕਿਸ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ; (v) ਕਿਹੜੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ; (v) ਕਿਹੜੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ; (v)
ਉਹ ਸਮਾਂ ਮਿਆਦ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਛੋਟ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ (v) ਛੋਟ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ
"ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ" ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ. ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਇੱਕ ਪੂਰਵ-ਸ਼ਰਤ ਹੈ। ਕੀ ਕੋਈ ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਇਹ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। "ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ
ਸੈਕਸ਼ਨ 5 ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ. ਇਸ ਲਈ ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ
ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਤੱਥ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਦੋਂ ਇਸਦੀ ਹੋਂਦ 'ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਵਜੋਂ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, 'ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਇੱਕ ਲਚਕੀਲਾ ਅਰਥ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ. ਪਰ ਕਾਨੂੰਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, 'ਜਨਤਕ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ
ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 5 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਿਸ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ 1976 ਦਾ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ (ਸੋਧ) ਐਕਟ - 1976 ਦਾ ਸੋਧ ਐਕਟ 94 -
ਇਹ 26 ਅਕਤੂਬਰ 1976 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਸੋਧ ਸੀ ਜੋ ਜੂਨ 1975 ਵਿਚ ਐਲਾਨੀ ਗਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੌਰਾਨ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ' ਕਾਰਨ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਸੀ। ਵਿਆਖਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜਨਤਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਨਾ ਹੈ
ਐਮਰਜੈਂਸੀ। ਵਿਆਖਿਆ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਨੂੰ ਦੋ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸੀਮਤ ਕਰਦੀ ਹੈ: ਪਹਿਲਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਨਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰਕੇ; ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਰਕੇ ਕਿ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਤੋਂ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ. ਧਾਰਾ 5 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਸਥਿਤੀ 'ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ' ਵਜੋਂ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤੱਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ: () "ਗੰਭੀਰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ" ਮੌਜੂਦ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; () ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ
ਅਜਿਹੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੁਆਰਾ ਖੇਤਰ ਨੂੰ "ਖਤਰਾ" ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ () ਕਾਰਨ
ਖਤਰਾ ਯੁੱਧ, ਬਾਹਰੀ ਹਮਲਾ ਜਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ. ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਤੱਥ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਹਿ-ਸੰਬੰਧ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਲਈ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ
ਅਨੁਪਾਤ[ਸੋਧੋ]

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਪਾਤ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸੱਤ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ
ਕੇ ਐਸ ਪੁੱਟਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ।[3] ਅਨੁਪਾਤ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਜੋ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾ ਸਕਦੀ ਹੈ:

ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ
ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਰਾਜ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ;

ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਪਾਵਾਂ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਜੋ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਸੀਮਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਾਵਾਂ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੰਬੰਧ ਦੀ ਹੋਂਦ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ;

ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਾਅ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ;

ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ; ਉਹ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ

ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਵਿਰੁੱਧ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਹਾਲ੍ਹਾਂਕਿ ਅਨੁਪਾਤਵਾਦ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲ੍ਹਾਂ
ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ, ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋਵੇਗਾ
ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਅਧੀਨ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

'ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ' ਅਤੇ 'ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ' ਬਾਰੇ ਮਿਸਾਲ

ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਵਿੱਚ 'ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ' ਦੇ ਮੂਲ ਕਾਰਨ ਉਹੀ ਹਨ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 352 ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ (44ਵੀਂ ਸੋਧ) ਐਕਟ, 1978 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 352 ਤੋਂ 360 ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ
ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਪ੍ਰਬੰਧ[ਸੋਧੋ] ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 352, ਇਸ ਦੇ ਜੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ
ਸੋਧ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹੋ:

352. ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ: (1) ਜੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ

---

[3] (2017) 10 ਐਸਸੀਸੀ 1, ਪੈਰਾ 325

ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਜੰਗ ਜਾਂ ਬਾਹਰੀ ਹਮਲੇ ਜਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ ਨਾਲ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਬਾਰੇ ਐਲਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ ੩੫੨ ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ
ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 1962 ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਚੀਨੀ ਹਮਲੇ ਕਾਰਨ। 1968 ਵਿੱਚ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। 1971 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਤਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬਾਹਰੀ ਹਮਲੇ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ
ਇਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਲਾਗੂ ਸੀ, 25 ਜੂਨ 1975 ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਘੋਸ਼ਣਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ "ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ 'ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜੀ' ਤੋਂ ਖਤਰਾ ਹੈ।
ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਘੋਸ਼ਣਾਵਾਂ ਮਾਰਚ 1977 ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 44ਵੀਂ ਸੋਧ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਧਾਰਾ 352 ਦੇ ਤਹਿਤ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਧ, ਸ਼ਬਦ "ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ" ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ
"ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬਗਾਵਤ". ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਸਿਰਫ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜੀ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਖਤਰੇ ਵਾਲੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬਗਾਵਤ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 352 ਵਿੱਚ ਸੰਸਦੀ ਸੋਧਾਂ ਤਜਰਬੇ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹਨ: ਅਨੁਭਵ
ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ, ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਬਾਰੇ ਤਜ਼ਰਬਿਆਂ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਅਨੁਭਵੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਕਿ
ਅਨਿਯੰਤਰਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਬੇਲਗਾਮ ਵਿਵੇਕ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਲਈ ਉਪਜਾਊ ਹਾਲਾਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਸਿੱਖੇ ਗਏ ਗੰਭੀਰ ਸਬਕ ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀਆਂ ਸਮਾਨ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਿਰੁੱਧ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਗੰਭੀਰ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਲਈ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੈ.

'ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ ਵਿੱਚ ਥਾਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ
ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 355 ਵੀ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 355 ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ:

355. ਬਾਹਰੀ ਹਮਲੇ ਅਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ ਤੋਂ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨਾ ਸੰਘ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ: ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਨਾ ਸੰਘ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ
ਬਾਹਰੀ ਹਮਲੇ ਅਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਰੇਕ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ ਕਿ ਹਰੇਕ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇ
ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ।

ਧਾਰਾ ੩੫੫ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਜਾਂ ਚੁਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।
ਇਹ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏ।

ਬਾਹਰੀ ਹਮਲੇ ਅਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰਾਜ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 356 ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੰਮਕਾਜ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।
ਸੰਵਿਧਾਨ[ਸੋਧੋ] ਆਰਟੀਕਲ 356 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

356. ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ: (1) ਜੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ, ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਤੋਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਚਲਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ।
ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੁਆਰਾ-

ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਅਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਜਾਂ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਣਾ
ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ;

ਇਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਨਾ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਧੀਨ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ;

ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੰਭਾਵਿਤ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਬਣਾਓ ਜੋ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ
ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ
ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ:

ਧਾਰਾ 352, 355 ਅਤੇ 356 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੱਤ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਐਸ ਆਰ ਬੋਮਈ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਯੂਨੀਅਨ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਕੀਤੇ ਸਨ।
ਭਾਰਤ 4. ਜਸਟਿਸ ਸਾਵੰਤ, ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਲਈ ਲਿਖਦੇ ਹੋਏ,
ਦੇਖਿਆ ਕਿ:

"... ਧਾਰਾ 355 ... ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਸਰੋਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਹੇਠ ◌ਾ◌ੇ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਪਾਵਾਂ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ
ਧਾਰਾ 356 ਅਤੇ 357। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ
ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 355 ਤਿੰਨ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, () ਬਾਹਰੀ ਹਮਲਾ,

() ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ, ਅਤੇ () ਕੰਮ ਨਾ ਕਰਨਾ

---

4 [1994] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 644

ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਧਾਰਾ 356 ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤੀਜੀ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਧਾਰਾ 352 ਜੋ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੋਵੇ
ਇਸ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਜਾਂ ਤਾਂ ਯੁੱਧ ਜਾਂ ਬਾਹਰੀ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਹੈ

ਜਾਂ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬਗਾਵਤ। ਸ਼ਬਦ "ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ"

ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ "ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬਗਾਵਤ" ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਅਰਥ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ "ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬਗਾਵਤ" ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜੀ ਲਈ ਕੇਵਲ ਤਾਂ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਕਿਸ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੋਵੇ
ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬਗਾਵਤ, ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਥਿਤੀ ਕਾਰਨ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਧਾਰਾ 356 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਘੋਸ਼ਣਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ
ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਸਿਰਫ ਅੰਦਰੂਨੀ

ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬਗਾਵਤ ਤੋਂ ਘੱਟ ਗੜਬੜ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦੀ

ਧਾਰਾ 352 ਅਧੀਨ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਜਿਹੀ ਗੜਬੜੀ ਧਾਰਾ 356 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਘੋਸ਼ਣਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸਮਰੱਥ ਜਾਂ ਰੋਕਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਦੀ।
ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ। […]

ਸੰਕਟਕਾਲੀਨ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਭਾਗ V ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਉਦੋਂ ਹੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਉਸ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ ਕੀਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਹੋਵੇ ਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੀ
ਹੋਰ ਕਿਸਮ। ਧਾਰਾ 352, 356 ਅਤੇ 360 ਦੇ ਤਹਿਤ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ ੩੫੫ ਦੇ ਤਹਿਤ ਯੂਨੀਅਨ 'ਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਡਿਊਟੀ ਵੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਦੋਹਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਐਕਸਟ੍ਰਾ-ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਸ਼ਨ ਵਿਕਟਿਮ ਫੈਮਿਲੀਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ 5 ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ ਮਨੀਪੁਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ ਜਾਂ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬਗਾਵਤ ਦੀ ਸੀ। ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨਾ

---

5 (2016) 14 578 2

44ਵੀਂ ਸੋਧ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜਿਸ ਨੇ "ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜੀ" ਲਈ "ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬਗਾਵਤ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਥਾਂ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ:

"66. ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਬਦਲ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਗਾ ਪੀਪਲਜ਼ ਮੂਵਮੈਂਟ ਆਫ ਹਿਊਮਨ ਰਾਈਟਸ ਬਨਾਮ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਸੰਘ।
ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ ਹੈ
ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬਗਾਵਤ ਦੇ ਉਲਟ ਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 352 ਦੇ ਤਹਿਤ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਗੰਭੀਰ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ
ਅਪੀਲ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਖਤਰੇ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ
ਕਿਸੇ ਯੁੱਧ ਜਾਂ ਬਾਹਰੀ ਹਮਲੇ ਜਾਂ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬਗਾਵਤ ਰਾਹੀਂ ਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ। […]

170. ਇਸ ਲਈ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯੁੱਧ, ਬਾਹਰੀ ਹਮਲਾ ਜਾਂ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬਗਾਵਤ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਖਤਰਾ ਹੈ
ਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨਾ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਵੀ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੇ
ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜੀ ਤੋਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ, ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ
ਬਾਅਦ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ, ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਜਾਰੀ ਕਰੋ
ਸਿਵਾਏ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 356 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਖਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਨ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

'ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿੱਚ ਉਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 352 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ
ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬਗਾਵਤ ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 356 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਇਹ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪਵੇ।
ਰਾਜ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾ; ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ
ਕੁਦਰਤ ਕਿ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਚਲਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 355 ਦੇ ਸੰਦਰਭ 'ਚ 'ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜੀ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀਆ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕੇਂਦਰ-ਰਾਜ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ (ਜਨਵਰੀ 1988) ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ:

"6.3.04 'ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ' ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹਨ। ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਦੇ ਸੰਘੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 16 "ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਗਾੜ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ਬਦ 'ਘਰੇਲੂ ਹਿੰਸਾ'। ਭਾਰਤੀ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਥਾਂ 'ਅੰਦਰੂਨੀ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਗੜਬੜ'। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਘਰੇਲੂ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਬਲਕਿ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੀ ਕਵਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। 'ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਦਾਇਰਾ 'ਘਰੇਲੂ ਹਿੰਸਾ" ਨਾਲੋਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ। ਇਹ 'ਘਰੇਲੂ ਅਰਾਜਕਤਾ' ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਖਤਰੇ ਦਾ ਰੰਗ ਇਸ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ, 'ਬਾਹਰੀ ਹਮਲਾ' ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਹਫੜਾ-ਦਫੜੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਾਰਨ[ਸੋਧੋ] ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜਨਤਕ ਅਵਿਵਸਥਾ, ਜੋ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਅਸਥਿਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਵੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ. ਕੁਦਰਤੀ ਬੇਮਿਸਾਲ ਤੀਬਰਤਾ ਦੀਆਂ ਆਫ਼ਤਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੜ੍ਹ, ਚੱਕਰਵਾਤ, ਭੂਚਾਲ, ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਆਦਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਧਰੰਗ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

[…]

6.3.13 'ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜੀ' ਨੂੰ ਕਿੱਥੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਆਮ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ। ਜਨਤਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ-ਸੰਭਾਲ ਆਦੇਸ਼, ਸਿਵਾਏ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਨੂੰ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀਆਂ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੈਨਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ (ਐਂਟਰੀ 1, ਸੂਚੀ 2). ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 355 ਦੇ ਚਿੰਤਨ ਦੇ ਅੰਦਰ 'ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ' ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਸਿਰਫ ਜਨਤਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਗੁਰੈਵਿਟੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੰਭੀਰ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣਾ ਹੈ. ਕਿਸੇ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਜਨਤਕ ਵਿਗਾੜ ਅਤੇ 'ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ' ਨਾ ਸਿਰਫ ਡਿਗਰੀ ਦੀ ਹੈ ਬਲਕਿ ਕਿਸਮ ਦੀ ਵੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਜਨਤਕ ਵਿਗਾੜ ਦਾ ਇੱਕ ਵਧਿਆ ਹੋਇਆ ਰੂਪ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਹਿਲੇ ਵਿੱਚ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਮਾਮੂਲੀ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਨਕ ਮਹੱਤਤਾ ਵਾਲੀ ਸ਼ਾਂਤੀ। ਜਨਤਕ ਵਿਗਾੜ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਕਦੋਂ ਕੇਂਦਰੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲੀ "ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ" ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਸਮਝ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

[…]

6.4.11 ਸਰੀਰਕ ਟੁੱਟਣ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ:

[…]

() ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤ ਜਿਵੇਂ ਭੂਚਾਲ, ਚੱਕਰਵਾਤ, ਮਹਾਂਮਾਰੀ, ਹੜ੍ਹ ਆਦਿ ਬੇਮਿਸਾਲ ਤੀਬਰਤਾ ਦੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਧਰੰਗ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ।

[…]

6.5.01 […] ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ
ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਣਉਚਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ
356:

[…]

(9) ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਸਥਤ ਵਿੱਤੀ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਸਰਕਾਰੀਆ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਕਈ ਸਥਿਤੀਆਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ ਹੋਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਰਕਾਰੀਆ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ 'ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ' ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਕਿਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਨ
ਧਾਰਾ 355 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 356, ਜਿੱਥੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਟੁੱਟਣਾ
ਰਾਜ ਦੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਸਰਕਾਰੀਆ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਸਿਰਫ ਵਿੱਤੀ ਲੋੜਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ ਵਜੋਂ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਅਨੁਰਾਧਾ ਭਸੀਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ 6, ("ਅਨੁਰਾਧਾ ਭਸੀਨ") ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ
ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ ਐਕਟ, 1885 ਦੀ ਧਾਰਾ 5 (2) ਵਿੱਚ 'ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ' ਸ਼ਬਦ।[7] ਇੱਕ ਲਿਖਤੀ ਤੁਲਨਾ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ
'ਜਨਤਕ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ

---

[6] (2020) 3 ਐਸਸੀਸੀ 637

[7] 5. ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲਾਇਸੰਸਸ਼ੁਦਾ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਅਤੇ ਸੰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ। (2) ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਵਾਪਰਨ 'ਤੇ, ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਜੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਵੇ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ, ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਰਾਜਾਂ ਨਾਲ ਦੋਸਤਾਨਾ ਸਬੰਧ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਜਾਂ
ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ ਐਕਟ, 1885 ਦੀ ਧਾਰਾ 5 (2) ਵਿੱਚ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਨਾਲੋਂ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ ਐਕਟ, 1885 ਦੀ ਧਾਰਾ 5 (2) "ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ", "ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਰਾਜਾਂ ਨਾਲ ਦੋਸਤਾਨਾ ਸਬੰਧ", "ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ" ਅਤੇ "ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ" ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੀਆਂ
ਫ੍ਰੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਵਿੱਚ 'ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ' ਦਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਖੇਤਰ। ਅਨੁਰਾਧਾ ਭਸੀਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 101 ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ
ਇੱਕ ਨਿਰੀਖਣ ਜੋ- ".. ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ" ਗੰਭੀਰ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ
ਸੁਭਾਅ, ਅਤੇ ਕੇਸ-ਦਰ-ਕੇਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ.[8]

ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ "ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ" ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵਿਆਖਿਆ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ
ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰੋ, ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ.
ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਅਜਿਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਹੋਵੇ। ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਖਤਰਾ ਯੁੱਧ, ਬਾਹਰੀ ਹਮਲੇ ਜਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜੀ ਕਾਰਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 'ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ
ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੋਂ, ਜਾਂ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਦੋ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ. ਉਹ ਇਸ ਕਾਰਨ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹਨ ਜੋ ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਖਤਰਾ ਹੈ। ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ
ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਕਿ ਕੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਖਤਰਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ 'ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ' ਵਜੋਂ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ.
ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ,
ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

"ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ? ਰੋਮੇਸ਼ ਥਾਪਰ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਰਾਜ 9 ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਛੇ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ' ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਇਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ

ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵਰਗ ਨੂੰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਾਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ:
ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੈਸ ਸੰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰਣ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ।
[8] ਅਨੁਰਾਧਾ ਭਸੀਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ, (2020) 3 ਐਸਸੀਸੀ 637 ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਬਹਿਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੈ।
[9] (1950) 1 ਐਸਸੀਆਰ 594 [1951 ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਸੋਧ ਨੇ ਸੋਧ ਕਰਕੇ ਧਾਰਾ 19 (1) ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕੀਤਾ
ਆਰਟੀਕਲ 19 (2)]

ਇਹ 'ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ' ਹੈ। ਜਸਟਿਸ ਪਤੰਜਲੀ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਏ
ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ:

7. ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਐਕਟ, 1935 ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਵੀ "ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਖਾੜ ਸੁੱਟਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਧਾਰਾ 57 ਤਹਿਤ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ
ਜਨਤਕ ਆਰਡਰ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਸਮੇਤ ਆਰਡਰ ਕਿੱਥੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ
ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੇ ਗਏ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਚਾਰਜ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ "ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇ ਕੇ ਜਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ "ਸੂਬੇ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਜਾਂ ਸਥਿਰਤਾ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ"
ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਖਾੜ ਸੁੱਟਣ ਲਈ". ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਾਰਾ 352
ਸੰਵਿਧਾਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਯੁੱਧ ਜਾਂ ਬਾਹਰੀ ਹਮਲੇ ਜਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹਮਲੇ ਦੁਆਰਾ ਖਤਰਾ ਹੈ।
ਗੜਬੜ". ਇਹ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਉਸ ਗੜਬੜੀ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ
ਜਨਤਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਜਾਂ ਸਥਿਰਤਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਅਜਿਹੀ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ
ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਨੁਪਾਤ।

8. ਜਿਵੇਂ ਸਟੀਫਨ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਅਪਰਾਧਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ: "ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠੀਆਂ, ਦੰਗੇ, ਬਗਾਵਤ, ਬਗਾਵਤ, ਯੁੱਧ ਵਸੂਲਣਾ, ਇਹ ਹਨ
ਅਪਰਾਧ ਜੋ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ ਚੱਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਕੋਲ ਹੈ
ਆਮ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ, ਅਰਥਾਤ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਆਮ ਸ਼ਾਂਤੀ
ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਭਿਅਕ ਸਮਾਜ ਜਾਂ ਤਾਂ ਅਸਲ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਜਾਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇਸ ਦੇ ਦਿਖਾਵੇ ਅਤੇ ਧਮਕੀ ਦੁਆਰਾ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ
ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧ ਹਨ, ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ
ਉਹ ਸਿਰਫ ਡਿਗਰੀ ਦਾ ਅੰਤਰ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਉਹ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ
ਵੱਖ-ਵੱਖ ਛੋਟੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਾਵਲੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੰਵਿਧਾਨ, ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਪਦੰਡ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ
ਗਿਣੇ ਗਏ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਗਾਉਣਾ
ਆਰਟੀਕਲ 19 (1) ਵਿੱਚ, ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਉਖਾੜ ਸੁੱਟਣਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨਕ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਇਕੋ ਇਕ ਜਾਇਜ਼ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ
ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ, ਭਾਵ, ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ

ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦਾਂ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਉਖਾੜ ਸੁੱਟਣ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਘੱਟ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ ਇਕੱਠ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ "ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਬੀ)" ਅਤੇ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ "ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਸੀ)" ਨੂੰ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਸੀਮਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ
(3) ਅਤੇ
ਧਾਰਾ 19 ਦੀ (4) "ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ" ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਭਿੰਨਤਾ ਸੱਤਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੀ ਸੂਚੀ (ਸਮਕਾਲੀ ਸੂਚੀ) ਦੀ ਐਂਟਰੀ 3 ਵਿੱਚ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ, ਜੋ "ਕਿਸੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ" ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ
ਰਾਜ" ਅਤੇ "ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ" ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਜੋਂ ਕਾਨੂੰਨ[ਸੋਧੋ] ਇਸ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰੇਖਾ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ
ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਜਾਂ ਸਥਿਰਤਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ, ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜਨਤਕ ਵਿਗਾੜ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਵਧੇ ਹੋਏ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੀਮਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਲਈ ਗਣਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਮਾਮੂਲੀ
ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਨਕ ਮਹੱਤਤਾ ਵਾਲੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ, ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਡਿਗਰੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਣਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅੰਤਰ ਹੋਣ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ, ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਰਾਜ ਦੀ ਹੱਦਬੰਦੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਰਾਮ ਮਨੋਹਰ ਲੋਹੀਆ ਬਨਾਮ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।
ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ 10. ਜਸਟਿਸ ਐਮ ਹਿਦਾਇਤੁੱਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ:

“55. […] ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ "ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ" (ਪਹਿਲਾਂ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ) ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ
"ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ", "ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ" ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਗੰਭੀਰਤਾ
"ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ" ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਚੱਕਰਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਚੱਕਰ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਗਲਾ ਚੱਕਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ
ਸਰਕਲ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਆਸਾਨ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਐਕਟ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਿਰਫ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ
ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਐਕਟ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। […]” (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

---

10 1966 740

ਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਵਿੱਚ 'ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ' ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨਾ
ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ, 1962

ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਵਿਆਖਿਆ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ
ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਯੁੱਧ, ਬਾਹਰੀ ਹਮਲੇ ਜਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਬੀ ਗੜਬੜੀ ਨਾਲ ਖਤਰਾ ਹੈ । ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਇਸਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦੁਆਰਾ,
ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿਰਫ ਉਥੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਅਸਲ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਗੰਭੀਰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਹੋਵੇ। ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਯੁੱਧ, ਬਾਹਰੀ ਹਮਲੇ ਜਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਟਾਲਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਮਕਸਦ।

ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਵਿਡ -19 ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਅਤੇ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੇ ਫੈਲਾਅ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਨੇ ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੋਵਿਡ -19 ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਇੱਕ ਬੇਮਿਸਾਲ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਜੂਝ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 24 ਮਾਰਚ 2020 ਨੂੰ 21 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਵਿਆਪੀ ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਉਪਾਅ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣ।
ਕੋਵਿਡ -19 ਦੇ ਫੈਲਣ ਸਮੇਤ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਪਲਾਈ ਚੇਨ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਸਮੇਤ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਗਈ
ਇਸ ਨੂੰ 31 ਮਈ 2020 ਤੱਕ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੌਕਡਾਊਨ ਦੌਰਾਨ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਆਰਥਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਠੱਪ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਵਾਸ ਹੋਇਆ, ਜਿੱਥੇ ਕੰਮ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਸਤੇ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਇੱਕ ਬੇਮਿਸਾਲ ਮਨੁੱਖੀ ਪ੍ਰਵਾਸ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਣਗਿਣਤ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਸਨ
ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਪੈਦਲ, ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ। ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦਾ ਖਮਿਆਜ਼ਾ
ਅਤੇ ਲੌਕਡਾਊਨ ਦਾ ਬੋਝ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵਰਗ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ ਪ ਤਹਿਤ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ ਉਦਯੋਗਿਕ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ।

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਅਜਿਹੇ ਖਤਰੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ
ਐਕਟ ਨੂੰ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਉਲਟ ਵਜੋਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

26. ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਇੱਕ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤੀ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਵਿਡ -19 ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਵਿੱਤੀ ਅਰਾਜਕਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ "ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ ਦੇ ਕੰਢੇ" 'ਤੇ ਹੈ। ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦੀ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ। ਆਪਣੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ,
ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜੀ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਨਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ
ਸਰਕਾਰੀਆ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ) ਦੁਆਰਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਵਰਗੀ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜੋ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਅਧਰੰਗ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ,
ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਫਾਈਜ਼ਰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ, ਬੰਬੇ ਬਨਾਮ ਵਰਕਮੈਨ 11 ("ਫਾਈਜ਼ਰ") ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਉਤਪਾਦਨ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਸਾਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਫਾਈਜ਼ਰ ਵਿਚ, ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਵਿਵਾਦ ਫੈਕਟਰੀ ਮਾਲਕ ਦੁਆਰਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ। ਇਹ ਕੇਸ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਵਿਵਾਦ ਸੀ ਅਤੇ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਿਰਫ ਨੋਟ ਕੀਤਾ
ਇਹ ਵਿਵਾਦ 1962 ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਈ ਗਈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ।

ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਪਾਦਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ,
ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤੀ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕੰਮ ਦੇ ਭਾਰੀ ਦਬਾਅ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਸਿਰਫ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਟੀਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਸੀਂ
ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਵਿਡ -19 ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦੀ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜੀ ਵਜੋਂ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਨਤਕ ਸਿਹਤ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਬੋਝ ਪਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਗਿਰਾਵਟ ਆਈ ਹੈ
ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ[ਸੋਧੋ] ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਫ਼ਤ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਐਕਟ, 2005 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਹੈ।[12] ਪਰ, ਇਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ। ਆਰਥਿਕ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਕਾਰਨ

---

[11] ਏਆਈਆਰ 1963 ਐਸਸੀ 1103
[12] ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਆਦੇਸ਼ ਨੰਬਰ 40-3/2020-ਡੀਐਮ-ਆਈ (ਏ) ਮਿਤੀ 24 ਮਾਰਚ 2020

ਕੋਵਿਡ-19 ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਬੇਮਿਸਾਲ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਹਾ

ਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ, ਤਾਲਮੇਲ ਨਾਲ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨਾ ਹੋਵੇ
ਇਹ ਇੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ
ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੰਕਟਕਾਲੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਤਾਂ ਹੀ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ ੫ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ।
ਸਕੀਮ ਅਤੇ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਐਕਟ, 1962 ਦੇ ਉਦੇਸ਼
ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼
ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਲੌਕਡਾਊਨ ਕਾਰਨ ਆਈ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਇਰਾਦੇ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 51, 54, 55 ਅਤੇ 56 ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੋਟਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ
ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੋ, ਇਸ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ
ਭਾਰਤੀ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਰਾਜ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਯੋਜਨਾ। ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਲਗਭਗ ਸਮਕਾਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਉਤਪਾਦ ਹੈ; ਕੰਮ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਮਾਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਦੂਰ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਦਾ ਲੰਬਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।
ਪਹਿਲਾ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਕਿੱਥੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ
1881 ਅਤੇ 1891, 1911, 1934 ਅਤੇ 1941 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਸਟਿਸ ਉਮੇਸ਼ ਸੀ
ਬੈਨਰਜੀ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ, ਐਸ ਐਮ ਦੱਤਾ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ 13 ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੋਧਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਉਦਯੋਗਿਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ:

"14. … 1851 ਵਿੱਚ ਬੰਬਈ ਵਿੱਚ ਕਪਾਹ ਮਿੱਲਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ
ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਰਿਸ਼ਰਾ ਵਿਖੇ ਜੂਟ ਮਿੱਲ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਫੈਕਟਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਬੰਬਈ ਅਤੇ ਬੰਗਾਲ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰੰਤਰ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਦੇ ਘੰਟਿਆਂ, ਭਲਾਈ ਉਪਾਵਾਂ ਅਤੇ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਸਨ। ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਬਹੁਤ ਸੀ
ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਸਤਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ
ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ 1875 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ, ਪਹਿਲਾ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਬਿੱਲ, 1880 ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

---

13 (2001) 7 659

ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਐਕਟ ਵਜੋਂ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ।
ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਇਹ ਐਕਟ ਪਾਸ ਹੋਇਆ, ਬੰਬਈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਅੰਦੋਲਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, 1891 ਦਾ ਇੰਡੀਅਨ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ (ਸੋਧ) ਐਕਟ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਵੀ ਸਨ

ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਨਾਕਾਫੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸੋਧਿਆ ਹੋਇਆ ਬਿੱਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ 1909 ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ 1911 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।
ਹਾਲਾਂਕਿ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ, 1911 ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ
ਪਰ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ, ਖ਼ਾਸਕਰ ਦੂਜੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ, ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ, 1948 ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ-ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।
ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਫੈਕਟਰੀ ਇੰਸਪੈਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਥਿਤੀ ਦੀਆਂ ਸਥਾਨਕ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

30. ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਹੈ, ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦੇਣ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ. ਇਹ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦੇ 'ਕਬਜ਼ਿਆਂ' 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਪਦਾਰਥਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਵਿਧਾਨਕ ਮਾਨਤਾ ਵਜੋਂ
ਕਾਮਿਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪਦਾਰਥਕ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ, ਐਕਟ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਖਤ ਅਤੇ ਦਮਨਕਾਰੀ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਬਚਾਓ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ
ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ[ਸੋਧੋ] ਇਹ ਐਕਟ, ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
10 ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀ। ਇਹ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਮਿਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੇ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਮਾਨ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨਿਤ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ
ਕਿਰਤ ਦੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਚਿੰਤਾ ਹੈ।

31. ਇਹ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਸਾਰੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 51, 54, 55 ਅਤੇ 56 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਛੋਟ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 59 ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਅਧਿਆਇ V ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ 'ਬਾਲਗਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੇ ਘੰਟੇ' ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।
ਚੈਪਟਰ, ਜੋ ਕਿ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਤਨਖਾਹ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਦੇ ਘੰਟੇ, ਆਰਾਮ ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਦਿਨ, ਕੰਮ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰਾਲ ਅਤੇ ਓਵਰਟਾਈਮ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।
ਇਹ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਕੋਵਿਡ-19 ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 51, 54, 55 ਅਤੇ 56 ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ:

"51. ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਘੰਟੇ - ਕਿਸੇ ਬਾਲਗ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਂ

ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਫਤੇ ਵਿੱਚ ਅੱਠ ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ।

ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਘੰਟੇ - ਧਾਰਾ 51 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਾਲਗ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਜਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਨੌਂ ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ, ਚੀਫ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਸ਼ਿਫਟਾਂ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਘੰਟਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ.

ਆਰਾਮ ਲਈ ਅੰਤਰਾਲ- (1) ਬਾਲਗ ਕਾਮਿਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਮਿਆਦ
ਇੱਕ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿੱਚ ਹਰ ਦਿਨ ਇੰਨਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਮਿਆਦ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ
ਪੰਜ ਘੰਟੇ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਰਕਰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਦੇ ਆਰਾਮ ਲਈ ਅੰਤਰਾਲ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜ ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।

(2) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਮੁੱਖ ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਲਿਖਤੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ
ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਰਨ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੈਕਟਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦਿਓ
ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਰਕਰ ਦੁਆਰਾ ਬਿਨਾਂ ਅੰਤਰਾਲ ਦੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਗਏ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ ਛੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਸਪ੍ਰੈਡਓਵਰ- ਕਿਸੇ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਬਾਲਗ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਗਠਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਆਰਾਮ ਲਈ ਉਸਦੇ ਅੰਤਰਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ
ਧਾਰਾ 55 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਿਨ ਸਾਢੇ ਦਸ ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਫੈਲਣਗੇ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਚੀਫ ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਲਿਖਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਸੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਫੈਲਾਅ ਨੂੰ ਬਾਰਾਂ ਘੰਟਿਆਂ ਤੱਕ ਵਧਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

32. ਦੋ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ, ਇਸ ਤੋਂ ਛੋਟ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ
ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ:

(1) ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਾਲਗ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਬਾਰਾਂ ਘੰਟਿਆਂ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਫਤੇ ਵਿੱਚ 72 ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਂ ਲੋੜ ੀਂਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।
(2) ਕਿਸੇ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿੱਚ ਬਾਲਗ ਕਾਮਿਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਮਿਆਦ ਹਰ ਦਿਨ ਇੰਨੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਮਿਆਦ ਛੇ ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਦੇ ਆਰਾਮ ਲਈ ਅੰਤਰਾਲ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛੇ ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।

(3) ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਹਿਲਾ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ 7:00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸਵੇਰੇ 6:00 ਵਜੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕਿਸੇ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

(4) ਤਨਖਾਹ ਮੌਜੂਦਾ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗੀ (ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ ਜੇ ਅੱਠ ਘੰਟਿਆਂ ਲਈ ਤਨਖਾਹ 80 ਰੁਪਏ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਾਰਾਂ ਘੰਟਿਆਂ ਲਈ ਅਨੁਪਾਤ ਤਨਖਾਹ 120 ਰੁਪਏ ਹੋਵੇਗੀ)।

33. ਇਹ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ। ਉਹ () ਕੰਮ ਦੇ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸੀਮਾ ਨੂੰ 9 ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 12 ਘੰਟੇ ਕਰਨਾ; () ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਕੰਮ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨੂੰ 48 ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 72 ਘੰਟੇ ਕਰਨਾ, ਜੋ ਹਫਤੇ ਦੇ 6 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ 12 ਘੰਟੇ ਦੇ ਕੰਮ ਦੇ ਦਿਨ ਬਣਦਾ ਹੈ; () ਆਰਾਮ ਸਮੇਤ ਕੰਮ 'ਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਫੈਲਣ ਨੂੰ ਨਕਾਰਣਾ
ਘੰਟੇ, ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ 10.5 ਘੰਟਿਆਂ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; (v) 5 ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਹਰ 6 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਰਾਮ ਦੇ ਅੰਤਰਾਲ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਕਰਨਾ; ਅਤੇ (v) ਓਵਰਟਾਈਮ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਤਨਖਾਹ ਦੀ ਆਮ ਦਰ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰਨਾ,
ਓਵਰਟਾਈਮ ਦੀ ਬਜਾਏ ਤਨਖਾਹ ਦੀ ਆਮ ਦਰ ਤੋਂ ਦੁੱਗਣੀ ਦਰ ਨਾਲ ਤਨਖਾਹ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ ੫੯ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

34. ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਜਾਂ ਲੋੜ ਵਿੱਚ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਵਾਧੇ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੂਜੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਯੁੱਧ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀਆਂ ਘਾਟਾਂ, ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਭੁੱਖਮਰੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦੀ ਧਾਰਾ 64 (2)
ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਇ V ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਦੇ ਘੰਟਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੁਝ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮੁਰੰਮਤ, ਮੁੱਖ ਲੋੜ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਜਾਂ ਤਕਨੀਕੀ ਕੰਮ, ਜੋ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਧਾਰਾ 65 (2) ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਅਸਾਧਾਰਣ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਣ
ਕੰਮ ਦਾ ਦਬਾਅ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਛੋਟਾਂ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਧਾਰਾ 64 (4) ਅਤੇ 65 (3) ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਘੱਟ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਹ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਧਾਰਾ 59 ਦੀ ਛੋਟ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਜੋ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਦੀ ਆਮ ਦਰ ਤੋਂ ਦੁੱਗਣੀ ਦਰ 'ਤੇ ਓਵਰਟਾਈਮ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ
ਇਹ ਕਿ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਛੋਟ ਨੂੰ "ਕੋਵਿਡ -19 ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੇ ਫੈਲਣ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਅਤਿਅੰਤ ਵਿੱਤੀ ਲੋੜਾਂ" ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ "ਉਤਪਾਦਨ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ, ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਪਹੁੰਚ" ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ
ਅਤੇ ਉਕਤ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਉਪਾਅ ਕਰਨਾ ਅਤੇ

ਜ਼ਰੂਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸੰਸਥਾਵਾਂ".

ਅਸੀਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਕਤ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ। ਇਹ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਓਵਰਹੈੱਡ ਲਾਗਤ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਹ
ਇਹ ਅਥਾਹ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਵਾਜਬ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ
ਮਹਾਂਮਾਰੀ, ਜੇ ਜੀਵਨ-ਰੱਖਿਅਕ ਦਵਾਈਆਂ, ਨਿੱਜੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਕਰਣ ਜਾਂ ਸੈਨੀਟਾਈਜ਼ਰ ਵਰਗੇ ਮੈਡੀਕਲ ਉਪਕਰਣ ◌ਾ◌ਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 65 (2) ਰਾਹੀਂ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ
ਜ਼ਰੂਰੀ ਲੋੜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤੀ ਕਿਰਤ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਲਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਏ
ਸ਼ਾਰੀਆਂ ਫੈਕ੍ਟਰੀਆਂ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦੇਣ ਦਾ ਨੋਟੀਫ਼ਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਰਮਿਤ ਉਤਪਾਦ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਓਵਰਟਾਈਮ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਸੰਕੇਤਕ ਹੈ
ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਕੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਵਰਗ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀਆਂ ਜੰਜੀਰਾਂ ਵਿੱਚ ਧੱਕਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ।

'ਓਵਰਟਾਈਮ' ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮੁੱਲ

ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਇੱਕ੍ ਪਰਿਵਰਤਨਕਾਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਡੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕਿਰਤ ਭਲਾਈ
ਇਹ ਉਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਹੈ। ਇਹ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਦਰਸ਼ਨ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਭੀਕੁਸਾ ਯਮਾਸਾ ਕਸ਼ੱਤਰੀ (ਪੀ) ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਲਈ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ
ਇੰਡੀਆ 14, ਜਸਟਿਸ ਜੇ ਸੀ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ:

"9. […] ਨਿਰਮਾਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਇੱਕ ◌ੇ ਸਮੇਂ ਸੀ
ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ 'ਤੇ ਕੋਈ ਡਿਊਟੀ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਚਿੰਤਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਹੁਣ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਚਿੰਤਾ ਹੈ
ਕਿਰਤ ਦੀ ਕਮੀ ਅਤੇ ਐਫ ਲਈ ਉਚਿਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਵਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ
ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ। ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਮਾਲਕਾਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਉਚਿਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਪਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਗਾਉਣਾ ਨਾ ਤਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਉਦਯੋਗਿਕ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਆਧੁਨਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਨੂੰ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ
ਇਮਾਰਤਾਂ ਅਤੇ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਨਾ ਆਉਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇੱਕੋ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕਾਮਿਆਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਕੇ

---

14 ਏਆਈਆਰ 1963 ਐਸਸੀ 1591

ਇਹ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਰਾਜ ਨੂੰ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕੁਝ ਜਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਪਰ ਜੋ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸਿਰਫ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਭਾਵ ਇਹ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਭ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੱਕ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਕਟ, ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ
ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। "ਡੀਮਡ" ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ
ਇਸ ਲਈ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ
ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 (1) (ਜੀ) ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ। (ਈ ਐਮ ਪੀ ਐਚ ਏ ਐਸ ਆਈ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ)

ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਕਿਰਤ ਭਲਾਈ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਜਨਤਕ ਸਿਹਤ ਸੰਕਟ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ
ਸਾਵਧਾਨੀ ਪੂਰਵਕ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਸੰਤੁਲਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਸਥਾ ਜੋ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਛੋਟ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਰਾਜ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਰਾਜ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ
ਰਾਜ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਨਵੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕੰਮ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਮਾਣ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਗਠਜੋੜ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀਆਂ।

ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਛੇਵੇਂ ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਕੰਮ ਕਾਜ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਜਿੱਤੀਆਂ ਜਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ
ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਤਨਖਾਹ ਐਕਟ, [15] ("ਮਰਡੇ") ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਾਈਏ ਮਾਮਰਡੇ ਬਨਾਮ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਦਾਲਤ
ਇੱਕ ਸਮਕਾਲੀ ਕਾਨੂੰਨ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਤਨਖਾਹ ਐਕਟ, 1948, ਨੇ ਆਮ ਤਨਖਾਹ ਨਾਲੋਂ ਦੁੱਗਣੀ ਦਰ 'ਤੇ ਓਵਰਟਾਈਮ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਧਾਰਨ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਾਧੂ ਕਿਰਤ ਲਈ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
ਦਿਨ ਦਾ ਕੋਰਸ. ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਰਾਹੀਂ ਕਿਹਾ:

13. ਆਓ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠੀਏ। ਐਕਟ [ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਤਨਖਾਹ ਐਕਟ] ਜੋ 1948 ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ 1928 ਵਿੱਚ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਲੇਬਰ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਐਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ
ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਿੱਚ ਤਨਖਾਹ ਦੀਆਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦਰਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ
ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਜਮਾਤ ਦੁਆਰਾ ਸਮਾਜ ਦੇ ਅਗਿਆਨੀ, ਘੱਟ ਸੰਗਠਿਤ ਅਤੇ ਘੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਮ ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇਹ ਚਿੰਤਾ

---

[15] (1972) 2 108

ਪਸੰਦੀਦਾ ਮੈਂਬਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਪੂਰਨ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਿਧਾਂਤ ਏ ਅਤੇ ਲਾਇਸਜ਼ ਫੇਅਰ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ
ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਕਲਿਆਣ ਅਤੇ ਸਾਂਝੇ ਭਲੇ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਲਈ। ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਸਭਿਅਕ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲਈ ਅੰਦੋਲਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ
ਉਹ ਐਕਟ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਉਪਾਅ ਹੈ, ਕਿਸ ਦੀ ਔਲ਼ਾਦ ਸੀ?
ਇਹ ਅੰਦੋਲਨ। ਸਾਡੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜ ਹੁਣ ਬੀ ਹੈ
ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਕਾਮਿਆਂ (ਚਾਹੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ, ਉਦਯੋਗਿਕ ਜਾਂ ਹੋਰ) ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਰੀਰਕ ਗੁਜ਼ਾਰਾ, ਬਲਕਿ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਜੋ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਧੀਆ ਮਿਆਰ ਅਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਨੰਦ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼
ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸੀ ਜਨਤਾ ਦੇ ਆਮ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਸਿਹਤਮੰਦ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਸਮੁੱਚਾ ਇਹ ਕੇਵਲ ਉਚਿਤ ਸਮਾਜਿਕ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇੱਜ਼ਤ ਦਾ ਸਥਾਨ ਮਿਲੇਗਾ, ਜੋ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਰਥਿਕ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੋਵੇਗਾ। […].
ਇਸ ਲਈ ਸਾਡਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਚਾਰ ਹੈ
ਕਿ ਨਿਯਮ 25 ਓਵਰਟਾਈਮ ਕੰਮ ਲਈ ਦਰ ਡੀ ਤੋਂ ਦੁੱਗਣਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ
ਉਹ ਤਨਖਾਹ ਜੋ ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਆਮ ਲੋੜਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਫਾਇਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹ ਦਰ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਓਵਰਟਾਈਮ ਕੰਮ ਲਈ ਤਨਖਾਹ ਲਈ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦਰ ਹੋਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ. 'ਤੇ ਵਾਧੂ ਤਣਾਅ
ਓਵਰਟਾਈਮ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਸਿਹਤ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ
ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਨਖਾਹ ਵਜੋਂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਆਮ ਤਨਖਾਹ ਨਾਲੋਂ ਦੁੱਗਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਹਿਣ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਉਚਿਤ ਮਿਆਰ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕੇ। ਓਵਰਟਾਈਮ ਕੰਮ ਲਈ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਤਨਖਾਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਤਨਖਾਹ ਦੀ ਦਰ ਤੋਂ ਦੁੱਗਣੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਤਰਕਸੰਗਤ ਜਾਂ ਯਕੀਨਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ
ਕਾਮਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਲਾਭ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ
ਐਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼। ਐਕਟ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਦਯੋਗਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਆਮ ਯੋਜਨਾ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਤਾਲਮੇਲ ਨਾਲ ਵੇਖਣਾ
ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਿਧਾਂਤ: ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦਰਾਂ
ਓਵਰਟਾਈਮ ਕੰਮ ਲਈ ਤਨਖਾਹ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਦੁੱਗਣੇ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਾਮਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਨਖਾਹ ਤੋਂ ਦੁੱਗਣੀ ਤਨਖਾਹ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। […]

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

40. ਮਾਮਰਡੇ ਵਿੱਚ ਓਵਰਟਾਈਮ ਲਈ ਤਨਖਾਹ ਦੀ ਦੁੱਗਣੀ ਦਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਓਵਰਟਾਈਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਆਈਟੀਸੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਖੇਤਰੀ ਪ੍ਰੋਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਕਮਿਸ਼ਨਰ 16 ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ:

27. ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਕਿਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਕਿਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਦੇ ਲੰਬੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹਨ। ਇਹ ਆਮ ਗਿਆਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਦਯੋਗੀਕਰਨ ਦੇ ਆਗਮਨ ਸਮੇਂ,
ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਨਖਾਹ ਐਕਟ, ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਰਗੇ ਕੋਈ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ
ਵਿਵਾਦ ਐਕਟ, ਤਨਖਾਹ ਭੁਗਤਾਨ ਐਕਟ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਐਕਟ ਆਦਿ। ਫਿਰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਦੇ ਘੰਟੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਕੋਈ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਤਨਖਾਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ; ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਛਾਂਟੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗ਼ਲਤ ਬਰਖਾਸਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਸਨ,
ਸੇਵਾ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, ਰੈਂਕ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਕਟੌਤੀ ਆਦਿ। ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਗਠਿਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਮਜ਼ਦੂਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਲਕ ਦੇ ਰਹਿਮ 'ਤੇ ਸਨ।
ਉਹ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਅਤੇ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਤਨਖਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਠੀਕ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਸਮਾਜਿਕ
ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਮਾਲਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉੱਚੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਦੂਰ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇੱਕ ਸੱਭਿਅਕ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ, ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ
ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਿਹਾਇਸ਼, ਬੋਰਡਿੰਗ ਅਤੇ ਕੱਪੜੇ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ 'ਬੁਨਿਆਦੀ ਤਨਖਾਹ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਆਖਰੀ ਨਿਪਟਾਰਾ ਹੀ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ
ਵਾਧੂ ਘੰਟਿਆਂ ਅਤੇ ਓਵਰਟਾਈਮ ਘੰਟਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕੰਮ ਲਈ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਮਿਹਨਤਾਨਾ
ਵਾਧੂ ਘੰਟਿਆਂ ਲਈ, ਭਾਵ ਆਮ ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਡੇਢ ਗੁਣਾ 'ਤੇ, ਓਵਰਟਾਈਮ ਲਈ ਤਨਖਾਹ, ਭਾਵ ਕਾਨੂੰਨੀ ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਆਮ ਘੰਟੇ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲੋਂ ਦੁੱਗਣੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਧੂ ਲਈ ਮਿਹਨਤਾਨਾ

---

16 ਆਈਐਲਆਰ (1988) 1 ਪੀ ਐਂਡ ਐਚ 73

ਘੰਟਿਆਂ ਨੂੰ ਓਵਰਟਾਈਮ ਭੱਤਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਦੋ
ਭੁਗਤਾਨ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਘੰਟਿਆਂ ਲਈ ਜੋ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮਕਾਜੀ ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਓਵਰਟਾਈਮ ਘੰਟਿਆਂ ਲਈ ਜੋ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮ ਦੇ ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਨ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

41. ਓਵਰਟਾਈਮ ਕੰਮ ਲਈ ਤਨਖਾਹ ਦੀ ਦੁੱਗਣੀ ਦਰ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਗੰਭੀਰ ਅਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਬਚਾਓ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਮਸ਼ੀਨ ਟੂਲਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਲੇਬਰ ਕੋਰਟ 17 ਵਿੱਚ
ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ
ਉਦਯੋਗਿਕ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਵਜੋਂ ਓਵਰਟਾਈਮ ਦੀ ਦਰ ਦੁੱਗਣੀ ਕਰੋ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:

"6. […] ਅਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਘਟਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ
ਚੈਪ V ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨਾ ਹੈ
ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਦੀ ਅਸਮਾਨ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਮਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਰਮਚਾਰੀ
ਨਿਰਧਾਰਤ ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਜੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ
1948 ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਪੂਰਾ ਉਦੇਸ਼ ਜਿਸ ਨਾਲ
ਇਹ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

[…]

9. […] ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਇਆ ਹੈ
ਕਾਮਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਬਿਹਤਰ ਸਥਿਤੀ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 50 ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਓਵਰਟਾਈਮ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਨਾ। ਹੁਣ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਕਾਮਿਆਂ ਨੇ 50 ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਓਵਰਟਾਈਮ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਜ਼ਦੂਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਿਰ ਬਣ ਗਏ ਸਨ।
ਉਸ ਪਾਬੰਦੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ। ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣਾ
ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਹੁਣ ਇਹ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਧੂ ਕੰਮ ਦਾ ਲਾਭ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

---

17 (1994) 1 256

ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ

42. ਸੰਵਿਧਾਨ ਇੱਕ ਚਾਰਟਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸੱਤਾ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਿਆ। ਪਰ ਸਵਰਾਜ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ। ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤ ਇੱਕ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਰਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਸੁਮੇਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
ਨਿਆਂ- ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ। ਗ੍ਰੈਨਵਿਲੇ ਆਸਟਿਨ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਸਮੂਹਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ "ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੀ ਭਾਲ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਦੇ ਕੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਭਵਿੱਖ, ਵਰਤਮਾਨ ਅਤੇ ਅਤੀਤ ਨੂੰ ਜੋੜਦੀ ਹੈ"।[18] ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਅਨੁਭਵ ਅਤੇ ਗਰੀਬੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਨੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕੀਤਾ ਸੀ
ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਦੀ ਘਟਨਾ, ਆਰਥਿਕ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਟੀਚੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੇਰਕ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ।[19]
ਹਾਲਾਂਕਿ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਕਾਨੂੰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਗਾਈਡਪੋਸਟ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਮਝਣ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਸਾਈਨ ਪੋਸਟਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ
ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੁੰਝਲਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉੱਘੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਦਵਾਨ ਉਪੇਂਦਰ ਬਕਸ਼ੀ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ 'ਤੇ ਗ੍ਰੈਨਵਿਲੇ ਆਸਟਿਨ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਨਿਆਂਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਨਿਆਂਯੋਗਤਾ ਦੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਕੋਲ ਸੀ
ਨੋਟ ਕੀਤਾ- ".. ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਦਵਤਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ, ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਸਵਰਗ ਵੱਲ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ ਲੋੜ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਨਾਲੋਂ ਮਜ਼ਬੂਰ 20 ... ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ
ਇਹ ਅੰਤਰ (ਨਿਆਂਯੋਗਤਾ ਵਿੱਚ) ਹੁਣ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹਕੀਕਤ ਹੈ, ਇਸ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੱਥ ਨੂੰ ਅਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੋਵੇਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਜੜ੍ਹਾਂ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੇਖਕ
ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਤੇ ਤਿੱਖਾ ਅੰਤਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਏਕਤਾ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ।[21] ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਤੱਤ ਹੈ ਜੋ

---

[18] ਗ੍ਰੈਨਵਿਲੇ ਆਸਟਿਨ, ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ: ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ (ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰੈਸ, 1966) ਪੰਨਾ 63 ਤੇ
[19] ਗ੍ਰੈਨਵਿਲੇ ਆਸਟਿਨ, ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ: ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ (ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰੈਸ, 1966) ਪੰਨਾ 74-77 ਤੇ
[20] ਉਪੇਂਦਰ ਬਕਸ਼ੀ, "ਦਿ ਲਿਟਲ ਡ੍ਰੂਨ, ਦਿ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਨਡ੍ਰੂਨ"- ਗ੍ਰੈਨਵਿਲੇ ਆਸਟਿਨ ਦੇ "ਦਿ ਇੰਡੀਅਨ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ", ਜਰਨਲ ਆਫ ਦਿ ਇੰਡੀਅਨ ਲਾਅ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ (1967) ਭਾਗ 9 ਨੰਬਰ 3, ਪੰਨਾ 360 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ
ਪੰਨਾ 366-367 'ਤੇ 21 ਆਈਬਿਡ

ਧਾਰਾ 38 ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ,[22] 39,[23] 42,[24] ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 4325 ਹੈ। ਇਹ ਏ
ਅਜਿਹਾ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਮਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅਸਮਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਵਿੱਚ ਵਧੀਕੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਅਸਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਦੇ ਵਧੀਆ ਹਾਲਾਤ, ਕੰਮ 'ਤੇ ਮਾਣ ਅਤੇ ਜੀਵਿਤ ਤਨਖਾਹ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ 'ਆਜ਼ਾਦੀ' ਅਤੇ 'ਆਜ਼ਾਦੀ' ਦੇ ਵਿਚਾਰ
ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਿਰਫ ਖੋਖਲੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਹਨ ਜੇ ਇੱਕ ਸਨਮਾਨਜਨਕ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ
ਆਰਥਿਕ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਦੀ ਅਨੰਤਤਾ ਦੁਆਰਾ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਅਸਫਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ 'ਵਰਕਰ' ਸ਼ਬਦ ਇੰਨਾ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਥਾਪਨਾ ਵਿੱਚ ਨਿਰਮਾਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।[26] ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਵਿਡ-19 ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਵੀ ਸੀ
ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸੰਕਟ, ਜਿੱਥੇ ਕਈ ਮਜ਼ਦੂਰ (ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਸਮੇਤ)
ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ) ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਛੱਡਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

---

[22] ਆਰਟੀਕਲ 38- "(1) - "ਰਾਜ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਨ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ, ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰੇਗਾ।
ਰਾਜ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰੇਗਾ, ਅਤੇ
ਰੁਤਬੇ, ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਮੌਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਪਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿੱਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ।

[23] ਆਰਟੀਕਲ 39- "ਰਾਜ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਆਪਣੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਵੱਲ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕਰੇਗਾ-
ਕਿ ਨਾਗਰਿਕਾਂ, ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦੇ ਢੁਕਵੇਂ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ;
ਕਿ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਪਦਾਰਥਕ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ
ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ;
ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਦੌਲਤ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਆਮ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ;
ਕਿ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਹੈ;
ਕਿ ਕਾਮਿਆਂ, ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਤਾਕਤ, ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲਈ ਆਰਥਿਕ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੁਆਰਾ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਜਾਂ ਤਾਕਤ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿੱਤੇ;
ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਹਤਮੰਦ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਮਾਣ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਬਚਪਨ ਅਤੇ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਪਦਾਰਥਕ ਤਿਆਗ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

[ਧਾਰਾ 42]- "ਰਾਜ ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਣੇਪਾ ਰਾਹਤ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੇਗਾ।

[25] ਆਰਟੀਕਲ 43- "ਰਾਜ ਢੁਕਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਆਰਥਿਕ ਸੰਗਠਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਸਾਰੇ ਕਾਮਿਆਂ, G
ਖੇਤੀਬਾੜੀ, ਉਦਯੋਗਿਕ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਕੰਮ, ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਦੀ ਤਨਖਾਹ, ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਧੀਆ ਮਿਆਰ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏਗਾ ਅਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮੌਕਿਆਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਨੰਦ ਲਵੇਗਾ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਰਾਜ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਜਾਂ ਸਹਿਕਾਰੀ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੁਟੀਰ ਉਦਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਗਾ।

[26] ਨੈਸ਼ਨਲ ਥਰਮਲ ਪਾਵਰ ਕੋ-ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਕਰੀ ਪੋਥੁਰਾਜੂ, (2003) 7 ਐਸਸੀਸੀ 384; ਬਰਾਤ ਫ੍ਰੂਟਜ਼ ਵਰਨਰ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ, (2001) 4 ਐਸਸੀਸੀ 498

ਉਤਪਾਦਨ ਠੱਪ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹਿਰ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਮਾਮੂਲੀ ਸਰੋਤ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਔਖੇ ਕੰਮਕਾਜੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸ਼ਕਤੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਧਾਰਾ 5 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਸਾਧਾਰਣ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ, ਰਾਜ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ

ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜੋ ਸੁਖਦ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਜਿੱਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ, 1948 ਭਰਮ ਭਰਿਆ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਾਅਦਾ

ਆਰਥਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਕਾਰਜ਼-ਟਾਈਗਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਇਹ ਵਿਡੰਬਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਹ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਰਾਜ ਕਾਮਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੋਵਿਡ -19 ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਅਚਾਨਕ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਹੈ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸੱਚੀ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ। ਸੰਗਠਿਤ ਅਤੇ ਸੰਗਠਿਤ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਾਮੇ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਅਸੰਗਠਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਾਰੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੀ ਬੇਮਿਸਾਲ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਸਿਰਫ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੀ ਅਣਕਿਆਸੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ। ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਨਰ ਅਤੇ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਨਾਲ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਦੇ ਫਰੇਮਰ

ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਆਰਥਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਇੱਕ ਮਾਡਲ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜੋ ਚੁਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ ਬਦਲਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆਵਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਢਾਂਚੇ[ਸੋਧੋ][27] 19 ਨਵੰਬਰ 1948 ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ:

".. ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਦਰਸ਼ ਆਰਥਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ … ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਪੱਕਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਕਿਵੇਂ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਇੱਥੇ ਕਈ ਤਰੀਕੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲੋਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਬਾਰੇ; ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਹਨ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀਵਾਦ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਆਰਥਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਰੂਪ; ਇੱਥੇ ਉਹ ਲੋਕ ਹਨ ਜੋ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਰੂਪ ਮੰਨਦੇ ਹਨ; ਇੱਥੇ ਉਹ ਲੋਕ ਹਨ ਜੋ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸੰਪੂਰਨ ਰੂਪ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ, ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਕਈ ਤਰੀਕੇ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਉਸ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਹੈ, ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਜੋ ਹੈ ਸਥਿਰ ਜਾਂ ਸਖਤ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਜਗ੍ਹਾ ਛੱਡੀ ਹੈ

ਅੰਬੇਡਕਰ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਬਹਿਸਾਂ, ਭਾਗ 7 19 ਨਵੰਬਰ, 1948 ਨੂੰ

[28] ਆਈਬਿਡ

ਸੋਚਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ, ਆਦਰਸ਼ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ
ਇੱਕ ਆਰਥਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ, ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਯਤਨ ਕਰਨਾ, ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਣਾ ਕਿ ਇਹ ਆਰਥਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕਾ ਹੈ,
ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮੌਕਾ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਲਚਕਤਾ
ਆਰਥਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਮਾਡਲ ਫਰੇਮਰਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਭਲਾਈ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ। ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਬਚਾਅ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ
ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 38 ਵਿੱਚ 'ਕੋਸ਼ਿਸ਼' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਾ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਖਰੜੇ 'ਚ ਸੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਚ 'ਕੋਸ਼ਿਸ਼' ਸ਼ਬਦ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਇਰਾਦਾ
ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ, ਔਖੇ ਅਤੇ ਬੇਲੋੜੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰਨਗੇ।
ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ 'ਕੋਸ਼ਿਸ਼' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ।
ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਹਾਲਾਤ ਇੰਨੇ ਖਰਾਬ ਹਨ ਕਿ ਵਿੱਤ ਇੰਨਾ ਨਾਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਜਿਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਾਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ) ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਆਰਥਿਕ ਪ੍ਰਯੋਗਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ

ਨੀਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਪਰ ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਝੁਕਾਅ ਨਾਲ ਗੁੰਮਨਾਮੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਰਕਰ ਲਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਝੱਲਣਾ ਪਿਆ ਹੈ
ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਬਿਨਾਂ ਲਗਾਜ਼ਰੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ
ਸਰੀਰਕ ਦੂਰੀ, ਹੇਠਾਂ ਉਪਲਬਧ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮਾਣ
ਕਾਨੂੰਨ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਸਟਿਸ ਪਤੰਜਲੀ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੇ ਮਦਰਾਸ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਵੀ ਜੀ ਰੋ 29 ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਉਸ ਵਾਕ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਅਮਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਾਕ ਲੇਖਾਂ, ਸੈਮੀਨਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਸਮ ਦੀ ਧੜਕਣ ਵਾਲਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੋਵੇ
ਅਤੇ ਹੁਣ, ਬਦਲਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ, ਵੈਬੀਨਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਵਿੱਚ. ਜਾਣਿਆ-ਪਛਾਣਿਆ ਜੀ
ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਾਕ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਮੁੱਲ ਬਾਰੇ ਲਗਾਤਾਰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜ਼ਮੀਰ ਦਾ ਸੱਦਾ ਹੈ
ਅਰਥ ਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ। ਆਰਟੀਕਲ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ 'ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ' ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਰਕਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਹੋਵੇਗਾ

---

29 ਏਆਈਆਰ 1952 ਐਸਸੀ 196

ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਮੌਕਾ. ਕਿਸੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਰਹਿਮ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਨੁੱਖੀ ਕੰਮ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਤੇ ਓਵਰਟਾਈਮ ਤਨਖਾਹਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਹੈ
ਕਿਰਤ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਅਤੇ 23 ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ।
ਮੈਂ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ

ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੌਕਡਾਊਨ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਵਿੱਤੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਵਿੱਤੀ ਘਾਟੇ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਇਸ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ
ਮਜ਼ਦੂਰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੇ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਮੋਢੇ, ਜੋ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੀ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ ੫ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ
ਮਨੁੱਖੀ ਕੰਮਕਾਜੀ ਹਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਓਵਰਟਾਈਮ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਨਾਲ, ਇੱਕ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਜੋਂ ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸਮ ਦੀ 'ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ' ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਜਿਸ ਨੇ 'ਗੰਭੀਰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ' ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਿਆ।
ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਫੈਕਟਰੀ / ਕਲਾਸਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ
ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ 'ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ' ਗੰਭੀਰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ ਜੋ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ 'ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ' ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ
ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿਓ ਅਤੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੰ. ਜੀ.ਐਚ.ਆਰ./2020/56/ਐਫ.ਏ.ਸੀ./142020/346/3 ਮਿਤੀ 17 ਅਪ੍ਰੈਲ 2020 ਅਤੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੰ. /2020/92/
ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਰਾਜ ਦੇ ਕਿਰਤ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ 20 ਜੁਲਾਈ 2020 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਐਫਏਸੀ/142020/346/ਐਮ3 ਮਿਤੀ 20 ਜੁਲਾਈ।

ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਅਤੇ ਕਰਨ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਅਸੀਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਓਵਰਟਾਈਮ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਧਾਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ
ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਾਰੇ ਯੋਗ ਕਾਮਿਆਂ ਲਈ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 59.

ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹਨ, ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅੰਕਿਤ ਗਿਆਨ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਬੇਦਾਅਵਾ: - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ/ਨਿਆਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ/ ਨਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ATTESTED BY ME
Mrs. VAISHALI A. PRADHAN
M.Sc. LL.B.
ADVOCATE & NOTARY PUBLIC (Govt. of India)
Uran, Navi Mumbai
Regd. No. 10519
Parties are Responsible for
Contents of Documeni